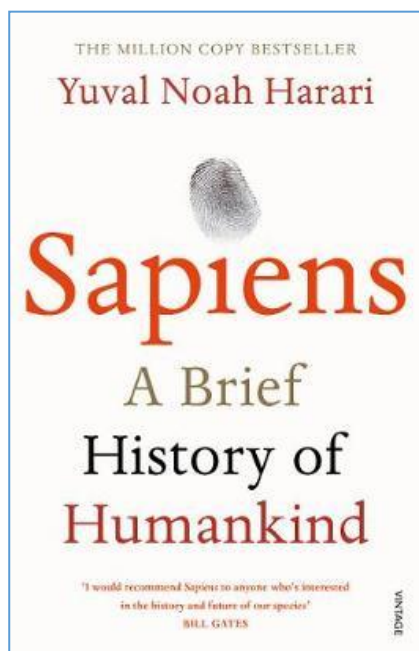

บทวิจารณ์หนังสือ (BOOK REVIEW)

Sapiens: A Brief History of Humankind

(Received: February 27, 2020; Revised April 4, 2020; Accepted April 7, 2020)

ยงยุทธ ชำคัง¹⁷

Yongyut KHAMKHONG

E-mail: yongyut.k@pnru.ac.th

หนังสือสารคดี (Non-fiction) ที่กำลังเป็นที่กล่าวถึงกันมากจากนักวิชาการและนักอ่านทั่วโลกในขณะนี้ได้แก่ *เซเปียนส์: ประวัติศาสตร์โดยย่อของมนุษยศาสตร์* (Sapiens: A Brief History of Humankind) ISBN 9780099590088 โดยผู้เขียนชาวอิสราเอล ศาสตราจารย์ ยูวัล โนอาห์ ฮารารี (Yuval Noah Harari) อาจารย์สอนประวัติศาสตร์มหาวิทยาลัยฮีบรูแห่งเยรูซาเล็ม (Hebrew University of Jerusalem) ปัจจุบันมียอดขายแล้วกว่า 12 ล้านเล่มทั่วโลก ได้รับการแปลเป็นภาษา

ต่าง ๆ ถึง 50 ภาษารวมทั้งภาษาไทย ตีพิมพ์ครั้งแรกเป็นภาษาฮีบรูในปี 2011 และผู้เขียนได้แปลเป็นภาษาอังกฤษในปี 2014 หนังสือได้รับรางวัลใหญ่ ๆ หลายรายการ อาทิ “Academic Book of the Year 2019” จากประเทศอังกฤษ “Wenjin Book Award 2014” จากประเทศจีน สำนักพิมพ์ The Guardian ยกย่องให้เป็นหนังสือระดับ Top Ten ที่ทรงคุณค่าทางสติปัญญาแห่งทศวรรษนี้ ผู้นำโลกที่มีชื่อเสียงอย่าง Mark Zuckerberg Bill Gates และ Barack Obama ล้วนแนะนำให้ทุกคนได้อ่าน Bill Gates กล่าวว่า นี่คือนหนังสือ 1 ใน 5 เล่มที่เขาชอบมากที่สุด

หนังสือฉบับของสำนักพิมพ์ Vintage มีความยาว 498 หน้า แบ่งเป็น 4 ตอน รวม 17 บท เนื้อหาของหนังสือสามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 *การปฏิวัติสติปัญญา* (The Cognitive Revolution) เหตุการณ์ Big Bang เมื่อ 13,500 ล้านปีก่อนทำให้เกิดโครงสร้างสสารและพลังงานที่ซับซ้อนขึ้นในจักรวาล โลกกำเนิดขึ้นราว 3,800 ล้านปีที่ผ่านมา และสิ่งมีชีวิตต่าง ๆ ก็อุบัติขึ้นบนโลกที่เย็นลงนี้ เผ่าพันธุ์มนุษย์ประเภท Homo ถือกำเนิดขึ้นในแอฟริการาว 2,500,000 ปีก่อน และราว 70,000 ปีที่แล้ว มนุษย์ โฮโมเซเปียนส์ (Homo sapiens) ที่เป็นเพียงลิงใหญ่ชนิดหนึ่ง

¹⁷ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร (Ph.D)

ได้เริ่มสร้างวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ พวกเขาได้สร้างความเปลี่ยนแปลงอย่างยิ่งใหญ่ต่อระบบนิเวศของโลก และพัฒนาตนเองได้อย่างรวดเร็วจนขึ้นไปยืนในจุดสูงสุดของห่วงโซ่อาหาร นี่เป็นเพราะสมองของมนุษย์ค่อย ๆ ใหญ่ขึ้นตามกาลเวลา คิดเป็น 2-3% ของน้ำหนักตัวซึ่งมากกว่าสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมชนิดอื่น การเรียนรู้การใช้ไฟ เพื่อปรุงอาหารและทำลายศัตรูยิ่งทำให้มนุษย์เหนือกว่าสัตว์ชนิดอื่น ๆ ก่อนหน้านี้นั้นมนุษย์มีหลายเผ่าพันธุ์ อาทิ Homo rudolfensis อาศัยอยู่ในแถบแอฟริกาตะวันออก Homo erectus ที่อยู่แถบเอเชียตะวันออก Homo neanderthalensis ที่อาศัยอยู่แถบยุโรปและเอเชียตะวันตก ส่วน Homo sapiens ที่วิวัฒนาการสายพันธุ์ตนเอง และอาศัยอยู่ในแถบแอฟริกาตะวันออก ราว 150,000 ปีที่ผ่านมา ได้ขยายขอบเขตการอยู่อาศัยไปทั่วโลก คาดกันว่า เซเปียนส์ อาจผสมพันธุ์กับมนุษย์เผ่าพันธุ์อื่น ๆ และขณะเดียวกันก็ทำลายล้างเผ่าพันธุ์อื่นเพื่อแย่งแหล่งอาหาร ซึ่งชี้ให้เห็นว่า ความก้าวร้าวรุนแรงอยู่ในสายเลือดของเซเปียนส์มาตลอด ผู้เขียนยกตัวอย่างว่า “ดูได้จากยุคปัจจุบันนี้ ที่ความแตกต่างเพียงเล็กน้อยของสีผิว ภาษา หรือ ศาสนา ล้วนสามารถทำให้มนุษย์ทำลายล้างกันและกันได้อย่างง่ายดาย” เซเปียนส์ที่แข็งแกร่งกว่าจึงเป็นสายพันธุ์มนุษย์เพียงสายพันธุ์เดียวที่เหลืออยู่ในปัจจุบัน

ในช่วง 70,000 ถึง 30,000 ปีก่อน เกิดการปฏิวัติทางสติปัญญาในสมองของเซเปียนส์ จนทำให้พวกเขาสามารถสร้างเรือ ตะเกียง ธนู เข็มเย็บผ้า ตลอดจน ภาษา ศาสนา ศิลปะ การค้าขาย และการปกครอง ผู้เขียนกล่าวว่า การที่เซเปียนส์สามารถสร้างภาษาเพื่อการสื่อสารได้ทำให้พวกเขาเล่าเรื่องราวต่าง ๆ ได้ และยังสามารถสร้างเรื่องสมมติ (fiction) ที่ทำให้ผู้นำสามารถโน้มน้าวคนอื่น ๆ ให้เชื่อได้ มนุษย์เริ่มจินตนาการและสร้างเรื่องทวยเทพและพระเจ้าขึ้นมา เกิดความร่วมมือกัน การรวมกลุ่มกันและชักจูงกันให้มาอยู่เป็นกลุ่มขนาดใหญ่ สังคมของเซเปียนส์เกิดความซับซ้อนขึ้น ขณะเดียวกันเซเปียนส์ก็ทำลายล้างสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ ให้สูญพันธุ์ไปเป็นจำนวนมากโดยเฉพาะสัตว์ขนาดใหญ่ ตัวอย่างที่เห็นชัดคือ การสูญพันธุ์ของสัตว์ใหญ่ (Megafauna) ที่อาศัยอยู่ในออสเตรเลียมากกว่า 90% เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วหลังจากมนุษย์กลุ่มแรกเข้าไปอาศัยอยู่บนทวีปนี้เมื่อ 45,000 ปีที่แล้ว และเมื่อมนุษย์เข้าไปยังดินแดนอเมริกาและคานาดาเป็นครั้งแรกเมื่อราว 14,000 ปีก่อน สัตว์ใหญ่ได้สูญพันธุ์ไปอย่างรวดเร็วเช่นกัน รวมถึง ช้างแมมมอธ ช้างมาสโตดอน (Mastodon) ม้า อูฐ สิงโต หนูยักษ์โบราณที่ตัวเท่าหมี เสือเขี้ยวดาบ ตัวสโลโบราณที่มีน้ำหนัก 8 ตันและสูง 6 เมตร เป็นต้น เหตุการณ์ในอดีตเหล่านี้ชี้ให้เห็นว่ามนุษย์ไม่สามารถอยู่ร่วมกับธรรมชาติได้เลย และเป็นสัตว์ชนิดเดียวที่ทำลายพืชพันธุ์และสัตว์อื่น ๆ ให้สูญพันธุ์ไปมากที่สุด

ตอนที่ 2 การปฏิวัติเกษตรกรรม (The Agricultural Revolution) เป็นเวลาราว 2,500,000 ปี ที่มนุษย์หากินด้วยการเก็บของป่าและล่าสัตว์เป็นอาหาร นั่นเป็นเพราะอาหารในธรรมชาติมีอย่างเหลือเฟือ จนเมื่อราว 10,000 ปีที่แล้วนั้นเองที่มนุษย์เริ่มทำการเกษตรและเลี้ยงสัตว์เพื่อกินเป็นอาหาร โดยมีการค้นพบว่าเกษตรกรรมครั้งแรกของโลกเกิดขึ้นแถบตุรกีและอิหร่าน มีการปลูกข้าวสาลีและเลี้ยงแพะ ในทุกวันนี้มนุษย์ยังคงกินอาหารที่มนุษย์โบราณในอดีตได้ริเริ่มปลูกไว้ คือ ข้าวสาลี ข้าวโพด มะเขือเทศ ข้าวบาร์เลย์ ข้าวฟ่าง ถั่ว เป็นต้น การขุดค้นทางโบราณคดีพบว่า การทำเกษตรกรรมยังสัมพันธ์กับการฆ่าฟันของมนุษย์เหมือนยุคก่อนหน้านี้เพื่อแย่งที่หากิน เช่น

ในแถบประเทศเอควาดอร์ราว 50% ของคนเสียชีวิตที่นั่นมาจากการฆ่าฟันกันเอง ในนิวกีนิ ผู้ชายราว 30% จะเสียชีวิตจากการสู้รบกับเผ่าอื่น ๆ ที่ทำเกษตรกรรมเพื่อยังชีพเหมือน ๆ กัน

การทำเกษตรกรรมทำให้มนุษย์อยู่เป็นหลักแหล่งและมีที่อยู่อาศัย มีความปลอดภัยมากขึ้นจากสัตว์ร้าย จำนวนของมนุษย์มีเพิ่มมากขึ้น มีอัตราการเกิดมากกว่าการตาย การค้นพบเสาหินแกะสลักขนาดใหญ่จำนวนมากที่เมืองโกเบคลี เทเป (Gobekli Tepe) ของตุรกี แต่ละต้นมีน้ำหนักมากถึง 50 ตัน สร้างราว 9,500 ปีก่อนคริสตกาล นักโบราณคดีพบว่า ผู้คนที่มาร่วมกันก่อสร้างเสาเหล่านี้มาจากหลากหลายเผ่าพันธุ์เพื่อสร้างศาสนสถานแห่งนี้ขึ้น นอกจากนี้ยังพบอีกว่าพันธุ์ข้าวสาลีที่กระจายไปในภูมิภาคต่าง ๆ ในแถบนี้ล้วนมาจากต้นกำเนิดเดียวกัน คือ จากเมืองโกเบคลี เทเป ซึ่งแสดงให้เห็นว่ามนุษย์มีการแลกเปลี่ยนพืชพันธุ์อาหารและร่วมมือกันทางศาสนาแล้ว มนุษย์เริ่มทำการเลี้ยงสัตว์เพื่ออาหาร เครื่องนุ่งห่ม และใช้แรงงาน คือ แพะ แกะ ไก่ หมู วัว ม้า ลา เป็นต้น และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและธรรมชาติของสัตว์เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของตัวเอง เช่น ในนิวกีนิ คนเลี้ยงหมูจะตัดจมูกหมูเพื่อไม่ให้ไปหากินไกลบ้าน และเมื่อมันใช้จมูกในการคุ้ยดินไม่ได้ หมูจึงต้องมาขออาหารจากคนเลี้ยงทุกวัน เป็นต้น ราว 10,000 ปีก่อนคริสตกาล ยุคก่อนการปฏิบัติเกษตรกรรม นักวิทยาศาสตร์คำนวณว่ามีมนุษย์อยู่ทั่วโลกราว 5-8 ล้านคนและพวกเขาหากินด้วยการล่าสัตว์ แต่เมื่อถึงศตวรรษที่ 1 เหลือมนุษย์ที่ล่าสัตว์อยู่เพียง 1-2 ล้านคนเท่านั้น แต่มีมนุษย์ที่ทำเกษตรกรรมอยู่ทั่วโลกมากถึง ราว 250 ล้านคน

สังคมเกษตรกรรมทำให้เกิดระบบการปกครองที่ซับซ้อน เกิดชนชั้นผู้ปกครอง มีกษัตริย์ นักบวช รัฐบาล ศิลปิน นักคิด ที่เรื่องราวของคนเหล่านี้ปรากฏอยู่บนหนังสือประวัติศาสตร์ของโลก แต่ชนชั้นชาวนาที่เป็นคนส่วนมากกลับไม่มีชื่อเสียง พวกเขาเป็นคนที่ทำงานหนักที่สุดและใช้ชีวิตอย่างยากลำบากที่สุด อาหารที่เก็บเกี่ยวได้มีมากเกินไปจนความต้องการ แต่ถึงกระนั้นสงครามและการต่อสู้ก็เกิดขึ้นอันเนื่องมาจากความขัดแย้งแย่งแหล่งน้ำ ที่ดินและอำนาจ ผู้เขียนกล่าวว่า สงครามและการปฏิวัติบนโลกนี้ส่วนมากไม่ได้เกิดมาจากการขาดแคลนอาหารหรือความยากจน เช่น การปฏิวัติฝรั่งเศสเกิดจากชนชั้นนักกฎหมายที่ร่ำรวย ไม่ใช่จากชาวนา จักรวรรดิโรมันที่กำลังรุ่งโรจน์มั่งคั่งที่สุดในราว 1 ศตวรรษก่อนคริสตกาลถึงกาลล่มสลายเพราะสงครามกลางเมืองภายในของพวกเขาเอง ประเทศยูโกสลาเวียที่มีความมั่งคั่งยังเกิดการนองเลือดและแตกเป็นเสี่ยง ๆ ในปี 1991 ความร่ำรวยไม่ได้การันตีสันติสุขของมนุษย์

สังคมเกษตรกรรมได้ก่อเกิดอาณาจักรขนาดใหญ่ขึ้นในอดีต เช่น ราชวงศ์ฉินของจีน ที่เกิดขึ้นราว 221 ปีก่อนคริสตกาล มีประชากรที่เสียภาษีให้แก่รัฐถึง 40 ล้านคน และมีเจ้าหน้าที่รัฐมากถึง 100,000 คน ในเวลาไล่เลี่ยกันอาณาจักรโรมันก็มีพลเมืองเสียภาษีมากถึง 100 ล้านคน มีทหารมากถึง 500,000 นาย การคมนาคมที่ยอดเยี่ยมนักคนในกรุงโรมทุกวันนี้ใช้ก็ยังเป็นถนนเส้นเดิมที่บรรพบุรุษของเขาสร้างไว้ในอดีต โรงละครที่ชาวโรมันสร้างก็ยังคงเปิดแสดงให้คนชมอยู่ในปัจจุบัน

ตอนที่ 3 *ผนึกรวมมนุษยชาติ* (The Unification of Humankind) สังคมเกษตรกรรมในอดีตทำให้เกิดการรวมกลุ่มมนุษย์ให้มีจำนวนมากขึ้นและเกิดความร่วมมือกันอย่างไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน จากธรรมชาติของเซ

เปียนส์ที่ไม่อาจรวมกลุ่มผู้ได้มากกว่า 150 คน ได้กลายมาเป็นประเทศที่มีความซับซ้อน มนุษย์ได้สร้างความเชื่อขึ้นมาจากจินตนาการ และมีพฤติกรรมไปในทิศทางเดียวกัน เคารพกฎเกณฑ์เดียวกัน สิ่งเหล่านี้หลอมรวมกันเป็น “วัฒนธรรม” (Culture) อย่างไรก็ตาม ก็ยังมีคนชนชั้นปกครองที่ใช้ชีวิตสองด้านในเวลาเดียวกันได้ เช่น พวกเขาอาจเข้าโบสถ์และฟังคำสอนให้หมกน่อยเจียมตน เมื่อถูกทำร้ายให้ยืนแก้มอีกข้างหนึ่งให้ศัตรูตบ โดยไม่ทำร้ายใคร เมื่อกลับมาที่วัง คนเหล่านี้จะเปลี่ยนชุดเป็นผ้าไหมหรูหราและดื่มไวน์มีราคาและวางแผนเพื่อฆ่าศัตรูเพราะถูกหยามเกียรติ เป็นต้น

เมื่อดูประวัติศาสตร์และพิจารณาให้ดี เราจะพบว่า วัฒนธรรมของมนุษย์ได้ขยายใหญ่ขึ้น ๆ และแตกแยกตัวเอง ตัวอย่างเช่น อาณาจักรมองโกลที่ขยายใหญ่ขึ้น ๆ ไปทั่วเอเชียและบางส่วนของยุโรป ในที่สุดก็แยกเป็นส่วนเล็ก ๆ จำนวนมาก คริสตจักรได้แผ่ขยายไปทั่วโลก แต่ในที่สุดก็แตกออกเป็นนิกายย่อย ๆ จำนวนมาก ภาษาละตินได้แผ่ขยายไปในตะวันตกและยุโรปตอนกลางและได้แตกแยกกลายเป็นภาษาท้องถิ่นและภาษาประจำชาติต่าง ๆ มากมาย

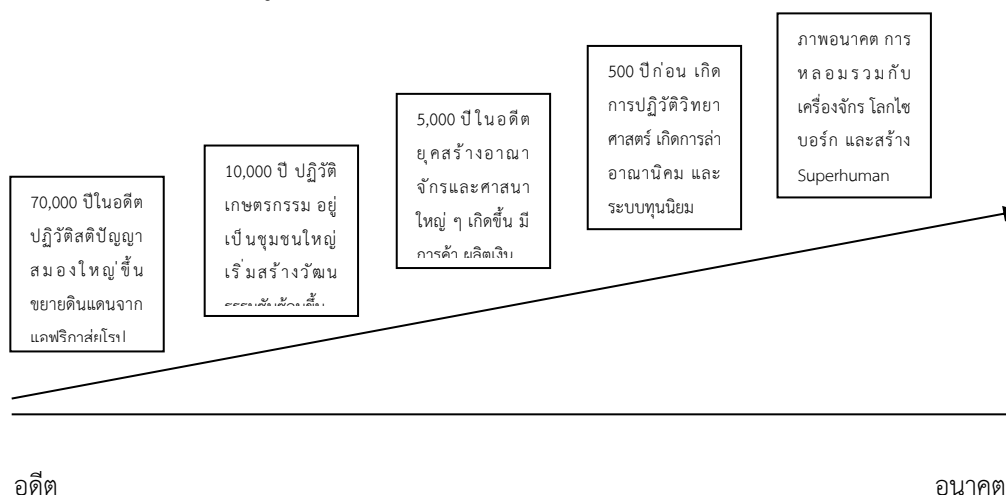
ราว 10,000 ปีก่อนคริสตกาล มีการรวมกลุ่มของมนุษย์หลายพันกลุ่มทั่วโลก เมื่อถึง 2,000 ปีก่อนคริสตกาล จำนวนประเทศเหล่านั้นเหลือเพียงหลักร้อยเท่านั้น และในปี ค.ศ. 1450 มนุษย์ราว 90% ได้อยู่ในกลุ่มขนาดใหญ่ไม่กี่กลุ่มเท่านั้นบนโลกใบนี้ ซึ่งได้แก่ แอฟริกา เอเชีย และยุโรป ในช่วงไม่กี่ร้อยปีที่ผ่านมา เราได้ว่า ไม่มีวัฒนธรรมใดบนโลกที่ “แท้จริง” (Authentic) หลงเหลืออีกต่อไปแล้ว เนื่องจากทุกวัฒนธรรม ทุกกลุ่มของมนุษย์บนโลกในขณะนี้ล้วนได้รับอิทธิพลมาจากกลุ่มอื่น ๆ ที่อยู่บนโลกนี้ทั้งสิ้น ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเจน คือ เราคิดไปเองว่า สปาเก็ตตี้ของอิตาลีมาคู่กับซอสมะเขือเทศ อาหารอินเดียต้องใส่พริกเผ็ด ๆ อาหารไอร์แลนด์ต้องมีมันฝรั่ง ซ็อกโกแลตของสวิสหวานมันอร่อย แต่ในความเป็นจริงก็คือ มะเขือเทศ พริก ซ็อกโกแลต ล้วนมีต้นกำเนิดจากเม็กซิโก โดยที่นักบวชเปนนานาชาติเหล่านี้ออกมาและเผยแพร่ไปทั่วโลก สปาเก็ตตี้ดั้งเดิมไม่เคยใส่มะเขือเทศ พระพุทธเจ้าในอินเดียไม่เคยได้กินอาหารเผ็ด มันฝรั่งเพิ่งเข้าไปในไอร์แลนด์เมื่อ 400 ปีที่แล้วนี้เอง และเรามักจินตนาการถึงชาวอินเดียแดงขี่ม้าตามที่ฮอลลีวูดสร้างภาพขึ้นในภาพยนตร์ แต่ความจริงก็คือ บันทึกประวัติศาสตร์บอกเราว่า ปี ค.ศ. 1492 ไม่ปรากฏมีม้าในทวีปอเมริกาแม้แต่ตัวเดียว ชาวยุโรปนำม้าเข้าไปเพื่อการทหารและสงครามในภายหลัง

จากอดีตจนถึงปัจจุบัน มนุษย์มีความฝันที่จะรวมกลุ่มมนุษยชาติทั้งโลกไว้ด้วยกันเป็นหนึ่งเดียว ในอดีตเซเปียนส์ก็เป็นเหมือนสัตว์ทั้งหลายที่ไม่สามารถจะรวมกลุ่มสปีชีส์ของตัวเองได้ เช่นเดียวกับลิงชิมแปนซีที่ไม่เคยมีความคิดที่จะรวมฝูงลิงชิมแปนซีจากทั่วโลก แต่เซเปียนส์ต่างจากสัตว์ชนิดอื่นที่สามารถจะรวมอยู่ด้วยกันเป็นกลุ่มใหญ่ ๆ ได้ ด้วยการสร้างจินตนาการ สร้างความเชื่อทางศาสนา ความเป็นชาติขึ้นมา ทว่าก็ยังพบว่ามีขีดแย้งเกิดขึ้นได้ เช่น พระเจ้าต่างศาสนาก็ยังแตกต่างกัน มีเพียงสิ่งเดียวในปัจจุบันที่ทุกศาสนา ทุกเชื้อชาติ ทุกภาษา เห็นพ้องต้องกัน และยกย่องบูชามากที่สุด สิ่งนั้นคือ “เงิน” (Money) ผู้เขียนกล่าวว่า เงิน คือ “ระบบที่มีประสิทธิภาพสูงสุดและมีการยอมรับมากที่สุดจากมนุษย์ทุกคนบนโลกใบนี้” เพราะเงินไม่แบ่งแยกศาสนา เพศ เชื้อชาติ อายุ ที่

สำคัญที่สุดคือ เงินทำให้มนุษย์ที่ไม่รู้จักกันและไม่ไว้วางใจกันสามารถประสานความร่วมมือกันได้อย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด แต่เงินก็มีด้านมืดเช่นกัน เพราะเงินอาจทำให้พ่อแม่ขายลูกได้ คนที่คร่ำครึในศาสนาอาจฆ่าคนอื่น ผกามายและคดโกง และใช้เงินเพื่อไถ่บาปต่อพระเจ้า อัครวินที่ยึดมั่นในความจงรักภักดีอาจทรยศหักหลังเพราะความโลภในเงิน และเงินยังถูกใช้ซื้อดินแดนดั้งเดิมของเผ่าพื้นเมืองเพื่อความมั่งคั่งของนายทุน เป็นต้น ในปัจจุบัน เงินกำลังทำลายความเป็นชุมชน ศาสนา และความเป็นรัฐ โลกมนุษย์กำลังกลายเป็นตลาดการค้าขนาดใหญ่ที่ไร้จิตใจและความเมตตา

นอกจากเงินที่รวมมนุษย์ไว้ได้แล้ว ยังมีอาณาจักรต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นอยู่ในประวัติศาสตร์ของมนุษย์อีกด้วย เช่น อาณาจักรโรมัน อาณาจักรอาหรับ-มุสลิม อาณาจักรจีน เป็นต้น มนุษย์ยังสร้างศาสนาและพยายามเผยแพร่สิ่งที่ตัวเองเชื่อให้กับคนอื่น ๆ ทั่วโลกอยู่เสมอ นอกเหนือจากการบูชาพระเจ้าเบื้องบน มนุษย์ยังสร้างลัทธิความเชื่อที่หันมามองมนุษย์ด้วยกันแทน เช่น ลัทธิคอมมิวนิสต์ ที่ผู้เขียนกล่าวว่า ไม่ต่างจากศาสนา เพราะมีความเชื่อบนธรรมเนียมประเพณีเช่นเดียวกับศาสนาทั่วไป มีการรวมกลุ่มของมนุษย์ที่ขยายใหญ่ขึ้นเช่นกัน คือ ฟุตบอล แต่กีฬาฟุตบอลไม่ใช่ศาสนา แม้กระนั้นฟุตบอลก็ยังขยายอิทธิพลไปทั่วโลกในทุกวันนี้

มีสิ่งหนึ่งที่ทำให้มนุษย์รวมกลุ่มกันได้ก็คือ “ความเชื่อว่าคุณกลุ่มของตนเองเหนือกว่ากลุ่มอื่น ๆ” เหมือนความเชื่อของคนขาวในอดีตที่เคยตีพิมพ์ผลงานค้นพบมากมายว่า “เผ่าพันธุ์ผิวขาวมีความฉลาดสูงกว่าสีผิวอื่น ๆ” แม้จนทุกวันนี้ นักการเมืองบางคนของอเมริกาและออสเตรเลียถึงกับอ้างความเชื่อในอดีตเพื่อกีดกันชาวจีน และ ชาวอิตาลีไม่ให้เข้าประเทศของตนเอง ประวัติศาสตร์ที่ทุกคนรู้จักดีคือ ความคิดของฮิตเลอร์ที่ว่า คนเยอรมันเป็นชาวอารยันที่เหนือกว่ามนุษย์ทั้งปวง และนำไปสู่การฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ชาวยิว และสงครามโลกครั้งที่สองที่น่าสะพรึงกลัว

ภาพสรุปของประวัติศาสตร์เซเปียนส์

ตอนที่ 4 การปฏิวัติวิทยาศาสตร์ (The Scientific Revolution) นับแต่ปี ค.ศ. 1500 เป็นต้นมา มนุษย์ได้สร้างความเปลี่ยนแปลงแก่โลกใบนี้อย่างยิ่งใหญ่ การเดินทางด้วยเรือรอบโลกของแม็กเจนแลน (Magellan) เมื่อปี

1522 ใช้เวลา 3 ปีในการเดินทาง 72,000 กิโลเมตร แต่ปัจจุบันใคร ๆ ก็สามารถบินรอบโลกได้เพียง 48 ชั่วโมงเท่านั้น มนุษย์ไปเหยียบดวงจันทร์ครั้งแรกเมื่อวันที่ 20 กรกฎาคม 1969 ซึ่งมนุษย์เป็นสิ่งมีชีวิตเดียวบนโลกที่สามารถกระทำได้นับแต่กำเนิดโลกเมื่อ 4 พันล้านปีก่อน ผู้เขียนกล่าวว่า เหตุการณ์ที่ยิ่งใหญ่ที่สุดของมนุษย์คือความสำเร็จในการทดลองระเบิดนิวเคลียร์ที่รัฐนิวเม็กซิโก เมื่อวันที่ 16 กรกฎาคม 1945 “เพราะมนุษย์ได้พบว่าพวกเขาไม่ใช่แค่สามารถเปลี่ยนแปลงประวัติศาสตร์เท่านั้น แต่ยังสามารถลบประวัติศาสตร์ทั้งหมดได้อีกด้วย”

การทิ้งระเบิดนิวเคลียร์ใส่ญี่ปุ่น 2 ลูกทำให้ญี่ปุ่นพ่ายแพ้สงคราม จนทำให้ชาวอเมริกันและในอีกหลายประเทศเชื่อว่า การพัฒนาเทคโนโลยีสามารถแก้ปัญหาของโลกได้ การพัฒนาวิทยาศาสตร์ยังมีอย่างต่อเนื่อง เช่น การค้นคว้าด้านสมองที่จะนำไปสู่การผลิตเครื่องสแกนสมองมนุษย์ตามสนามบินต่าง ๆ และบอกได้ว่า ใครกำลังมีความคิดเกลียดชังและโกรธแค้นอยู่ในสมองบ้าง นักวิทยาศาสตร์ยังเชื่ออีกว่า มนุษย์สามารถใช้การค้นพบทางวิทยาศาสตร์ขจัดความยากจนให้หมดไปจากโลกนี้ได้ ในอดีตมนุษย์อดอาหารตายเพราะสาเหตุต่าง ๆ แต่ปัจจุบันแทบไม่มีใครอดอาหารตายอีกแล้ว “ปัจจุบันนี้มนุษย์เสียชีวิตจากโรคอ้วนมากกว่าการอดอาหาร”

การพัฒนาด้านวิศวกรรมพันธุกรรม (Genetic engineering) ในปัจจุบันสามารถยืดอายุของมนุษย์ได้นานขึ้นสองเท่า จนเกิดคำถามว่านักวิทยาศาสตร์จะสามารถใช้หุ่นยนต์ขนาดจิ๋ว (Nano-robots) เข้าไปแก้ไขปัญหาเส้นเลือดอุดตัน ต่อสู้ไวรัสและแบคทีเรีย ทำลายเซลล์มะเร็ง และยืดอายุของมนุษย์ต่อไปได้หรือไม่ นักวิทยาศาสตร์กลุ่มหนึ่งทำนายว่า ภายในปี 2050 ความสำเร็จทางวิทยาศาสตร์จะทำให้มนุษย์บางคนมีชีวิตอยู่ได้ตลอดไปโดยไม่ตาย ยกเว้นว่าเขาจะประสบอุบัติเหตุร้ายแรง

ผู้เขียนกล่าวว่า อาณาจักรที่ยิ่งใหญ่ในอดีตอย่าง โรมัน มองโกล และแอซเทคส์ ขยายดินแดนของตนเพื่อต้องการอำนาจและความมั่งคั่ง แต่การขยายอิทธิพลของชาวยุโรปมีเป้าหมายเพื่อต้องการดินแดนและ “ความรู้ใหม่ ๆ” ในศตวรรษที่ 18-19 กองเรือทางการทหารของยุโรปจะมีนักวิทยาศาสตร์ติดเรือไปด้วยเสมอเพื่อหาการค้นพบทางวิทยาศาสตร์ใหม่ ๆ ตัวอย่างเช่น เมื่อนโปเลียนบุกอียิปต์ในปี ค.ศ. 1798 เขานำนักวิชาการติดเรือไปด้วย 165 คน และคนเหล่านี้ได้ค้นพบความรู้ที่สำคัญด้านศาสนา พุทธศาสตร์ และวัฒนธรรมอียิปต์ ในปี 1831 เรือ HMS Beagle ของอังกฤษออกสำรวจดินแดนอเมริกาใต้ เกาะฟอล์คแลนด์ และหมู่เกาะกาลาปากอส กองทัพเรือต้องการนักภูมิศาสตร์ไปกับกองเรือด้วย แต่ไม่มีใครสมัครไป มีเพียงเด็กหนุ่มวัย 22 ปี ชื่อ ชาร์ลส์ ดาร์วิน (Charles Darwin) เพียงคนเดียวที่ยินดีไปกับกองทัพ และการเดินทางครั้งนั้น ทำให้เขากลายเป็นนักวิทยาศาสตร์ที่สำคัญที่สุดของโลก และการเขียนทฤษฎีวิวัฒนาการ (Theory of Evolution) ที่มีชื่อเสียง ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ทำให้ชาวยุโรปมีความก้าวหน้ามากกว่าภูมิภาคอื่น ๆ ทั่วโลก ทำให้พวกเขาสามารถยึดดินแดนประเทศต่าง ๆ ได้โดยไม่ยาก ตัวอย่างเช่น ชาวอังกฤษเพียง 200,000 คน ที่มีอาวุธทันสมัยสามารถปกครองอินเดียที่มีประชากร 300 ล้านคนได้นานถึง 200 ปี เป็นต้น แต่อำนาจก็อาจถูกใช้ในทางที่ผิดได้ เช่น เหตุการณ์ขาดแคลนอาหารครั้งใหญ่ในรัฐเบงกอลของอินเดีย ช่วงปี 1769-1773 ที่ผู้ปกครองชาวอังกฤษออกนโยบายเศรษฐกิจที่ผิดพลาดทำให้มีชาวอินเดียขาดแคลนอาหารและเสียชีวิตราว 10 ล้านคน เหตุการณ์ที่น่าสนใจ

อีกแห่งหนึ่งคือประเทศจีน บริษัท บริติช อีสต์ อินเดีย (British East India Company) ของอังกฤษนำเข้าฝิ่นไปขายที่จีนในช่วงต้นศตวรรษที่ 19 และรัฐบาลจีนต่อต้านการค้านี้อย่างหนัก จนเกิดสงครามระหว่างสองประเทศขึ้นเรียกว่า สงครามฝิ่น (Opium War) ช่วง ค.ศ. 1840-1842 และจีนเป็นฝ่ายแพ้สงคราม จึงต้องปล่อยให้อังกฤษยึดเกาะฮ่องกงเพื่อใช้เป็นที่พักสินค้าฝิ่นก่อนนำเข้าจีนแผ่นดินใหญ่ เมื่อถึงปลายศตวรรษที่ 19 คนจีนติดฝิ่นราว 40 ล้านคน หรือเท่ากับ 10% ของประชากรจีน

การเติบโตของเศรษฐกิจอเมริกาในช่วงศตวรรษที่ 16-19 ทำให้ต้องการแรงงานเป็นอย่างมาก ชาวยุโรปจึงนำทาสจากแอฟริกาไปขายที่นั่นมากถึงราว 10 ล้านคน กว่า 70% ของทาสถูกนำไปใช้งานในไร่อ้อย และในช่วงเวลาดังกล่าว ไม่มีรัฐบาลไหนควบคุมการค้าแรงงานทาส ทาสผิวดำจึงถูกใช้แรงงานอย่างหนัก อายุสั้น และอยู่ในสภาพแวดล้อมที่โหดร้าย ทาสยังเสียชีวิตไปเป็นจำนวนมากในระหว่างการขนส่งทาสข้ามทะเลเพื่อไปยังอเมริกา นอกจากนี้ยังมีประเทศที่เข้าไปทำอุตสาหกรรมในแอฟริกาโดยตรงที่ก่อให้เกิดหายนะมหาศาลอีกด้วย ตัวอย่างเช่น กษัตริย์ ลีโอโพลที่สอง (King Leopold II) ของเบลเยียมที่สั่งให้ทหารเข้ายึดประเทศคองโกในปี 1876 และบังคับให้คนพื้นเมืองทำเหมืองแร่และปลูกยางพาราเพื่อส่งมาขายยังยุโรป การบีบบังคับให้คนคองโกต้องทำงานหนัก มีการลงโทษด้วยการตัดมือ และสังหารแรงงานทั้งหมด มีการบันทึกว่าช่วงปี 1886-1908 มีชาวคองโกเสียชีวิตราว 6-10 ล้านคน หรือประมาณ 20% ของประชากรในประเทศ

ตัวอย่างเหล่านี้แสดงให้เห็นว่า ความรู้ทางวิทยาศาสตร์นำมาซึ่งกระแสนิยมและโรงงานอุตสาหกรรมที่ทันสมัยก็จริง แต่ไม่ได้หมายความว่ามันจะส่งผลดีต่อมนุษย์ทุกคน ผู้เขียนกล่าวว่า เราไม่สามารถต่อต้านกระแสนิยมได้ โลกกำลังหมุนไปเป็นตลาดการค้าขนาดใหญ่อยู่ในขณะนี้ มนุษย์ไม่ได้ทำร้ายเพื่อนมนุษย์ด้วยกันเท่านั้น แต่ยังกระทำการที่โหดร้ายต่อสัตว์ชนิดอื่นที่มนุษย์นำมาใช้บริโภคด้วย การค้นพบทางวิทยาศาสตร์พบว่าสัตว์ เช่น วัว หมู ไก่ ที่มนุษย์ฆ่าเพื่ออาหารมีความรู้สึก ความเครียด ความต้องการทางสังคม และมีความกลัว แทบไม่ต่างจากมนุษย์ แต่มนุษย์ก็เพิกเฉยต่อการค้นพบเหล่านี้และยังคงปฏิบัติต่อสัตว์เหล่านี้ในสภาพที่โหดร้าย เช่น การเลี้ยงวัวหรือหมูในที่แคบ ๆ เพื่อไม่ให้มันใช้กล้ามเนื้อเพราะตลาดค้าเนื้อต้องการเนื้อที่นุ่มและทานอร่อย เป็นต้น

การปฏิวัติทางวิทยาศาสตร์ยังก่อให้เกิดกระแสบริโภคนิยม (Consumerism) และสร้างความเชื่อว่า ยิ่งบริโภคมากเท่าไรยิ่งเป็นการดี กระแสบริโภคนิยมกระตุ้นให้มนุษย์กินและเสพ และตามใจตนเอง ถึงขั้นที่ว่าอาจฆ่าตนเองได้เพราะบริโภคมากเกินไป กระแสบริโภคนิยมชี้ว่าการประหยัดและสันโดษเป็นเรื่องที่ไม่ดี มนุษย์ซื้อสินค้าที่ผู้ผลิตโน้มน้าวให้ซื้อทั้ง ๆ ที่เราไม่จำเป็นต้องมี และถ้าหากเราไม่มีสินค้าเหล่านี้ เราจะเป็นคนตกขอบ ตกยุค เป็นต้น ปัจจุบัน คนอเมริกาประสบปัญหากับโรคอ้วน และผู้ผลิตสินค้าก็กระตุ้นให้ชาวอเมริกันหันมากินยาลดความอ้วน ในแต่ละปี เงินที่คนอเมริกันใช้จ่ายให้กับธุรกิจลดความอ้วน สามารถนำไปเลี้ยงคนที่กำลังหิวโหยได้ทั่วโลก

ปัจจุบัน วิทยาศาสตร์ได้รับการพัฒนาอย่างไม่หยุดยั้ง การปรับแต่งชีวภาพ (Biological Engineering) ถูกนำมาใช้เพื่อให้มนุษย์เข้าแทรกแซงธรรมชาติ เช่น ในปี 2000 นักวิทยาศาสตร์ชาวบราซิลประสบความสำเร็จในการเพาะเลี้ยงกระต่ายที่เรืองแสงในที่มืดได้ด้วยการปรับแต่งดีเอ็นเอของกระต่าย และมีกลุ่มนักวิทยาศาสตร์ที่

สามารถปลูกเซลล์บนตัวหนูและทำให้มีใบหูมนุษย์งอกขึ้นมาจากหลังของหนูได้ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมี นักวิทยาศาสตร์ในบางประเทศที่กำลังศึกษาการสร้างข้างแฉกขึ้นใหม่จากการปรับแต่ง ดีเอ็นเอ ของขาข้างแฉกจากอดีต นักวิทยาศาสตร์บางคน เช่น ศาสตราจารย์ จอร์จ เชิร์ช (George Church) แห่งมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด ยังกล่าวว่า เขาสามารถนำดีเอ็นเอของมนุษย์นีโอเดอธัสที่สูญพันธุ์ไปแล้วเมื่อ 30,000 ปีก่อนนำมาเพาะเชื้อและสร้างมนุษย์ขึ้นมาได้ในปัจจุบัน โดยมีหญิงสาวหลายคนอาสาเป็นแม่อุ้มบุญให้แล้ว

วิทยาศาสตร์ในปัจจุบันยังสามารถเชื่อมมนุษย์เข้ากับเครื่องจักรได้ เช่น กรณีของ เจสซี ซัลลิแวน (Jesse Sullivan) ที่สูญเสียแขนทั้งสองข้างจากอุบัติเหตุ แต่นักวิทยาศาสตร์ได้สร้างแขนจักรกลให้เขาซึ่งสามารถควบคุมการเคลื่อนไหวได้ด้วยความคิด เป็นต้น คนที่จะเข้าถึงการค้นพบทางวิทยาศาสตร์ขั้นสูงเหล่านี้ในยุคแรกจึงอาจเป็นเพียงผู้มีอำนาจกลุ่มเล็ก ๆ ของโลกที่ต้องการปรับเปลี่ยนตัวเองให้เป็นยอดมนุษย์ (Superhuman) ซึ่งพวกเขาจะหลอมรวมตัวเองเข้ากับเครื่องจักรและสามารถกระทำการต่าง ๆ ที่มนุษย์ธรรมดาทำไม่ได้ เช่น เพิ่มความฉลาด ไม่ต้องหลับพักผ่อน ไม่มีเพศ สามารถถ่ายทอดความคิดไปสู่คนอื่น ๆ ได้โดยไม่ต้องเอ่ยปากพูด มีความทรงจำที่มากกว่ามนุษย์หลายพันเท่า ไม่มีความรู้สึกโกรธ หรือเสียใจ เป็นต้น

กล่าวโดยสรุป หนังสือ Sapiens เล่มนี้ ได้ให้ความรู้และข้อมูลตัวเลขที่น่าสนใจจากการกำเนิดมนุษย์เป็นต้นมา โดยผู้เขียนได้วิเคราะห์และยกตัวอย่างเหตุการณ์ต่าง ๆ ในประวัติศาสตร์ที่น่าสนใจมากมาย ตัวผู้เขียนเองที่จบปริญญาเอกด้านประวัติศาสตร์จากมหาวิทยาลัยออกฟอร์ด (University of Oxford) และเป็นศาสตราจารย์สอนประวัติศาสตร์อยู่ด้วยในขณะนี้ ย่อมมีข้อมูลที่สามารถถ่ายทอดได้จริงและน่าเชื่อถืออยู่แล้ว นอกจากนี้ ผู้เขียนยังมีเทคนิคการเขียนที่ไม่ทำให้ผู้อ่านรู้สึกที่กำลังอ่านหนังสือตำราประวัติศาสตร์ที่หนักไป ตัวอย่างและคำอธิบายต่าง ๆ ที่ผู้เขียนยกมานั้น บางครั้งให้ความรู้สึกขบขัน ขวนขวาย น่าติดตามอ่านบทต่อ ๆ ไป จนตลอดทั้งเล่ม นักวิจารณ์หนังสือหลายคนกล่าวว่า ข้อค้นพบของ ศาสตราจารย์ยูวัล ในหนังสือเล่มนี้ อาจไม่ใช่ของใหม่ และเป็นที่รู้กันดีอยู่แล้วในหมู่นักประวัติศาสตร์ แต่สไตล์การเขียนที่มีความรู้สึกปะปนอยู่ด้วยทำให้หนังสือได้รับความนิยมอย่างมาก *เซเปียนส์: ประวัติศาสตร์โดยย่อของมนุษยศาสตร์* จึงนับเป็นหนังสือคุณภาพดีที่ควรอ่านอย่างยิ่ง โดยเฉพาะครูอาจารย์ นักเรียนนักศึกษา และประชาชนทั่วไปที่มีความสนใจในประวัติศาสตร์ของมนุษยชาติ

หนังสืออ้างอิง

Harari, Yuval N. (2015). *Sapiens: A brief history of humankind*. Vintage: London. (498 pages)
